DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
18. februar 1992 *

I sag C-5/91,

angående en anmodning, som Tribunal du travail de Mons, section de la Louvière (Belgien), i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Antonietta Di Prinzio

mod

Office national des pensions,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 46 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, F. A. Schockweiler, og dommerne G. F. Mancini og J. L. Murray,

generaladvokat: M. Darmon
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe,

* Processprog: fransk.

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Antonietta Di Prinzio ved délégué syndical de la CSC D. Rossini, Bruxelles

— Office national des pensions ved administrateur général R. Masyn

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Patakia, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 22. oktober 1991 af Di Prinzio, Office national des pensions ved J.-P. Lheureux og af Kommissionen ved juridisk konsulent D. Gouloussis, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 10. december 1991,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 21. december 1990, indgået til Domstolen den 10. januar 1991, har Tribunal du travail de Mons, section de la Louvière, i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 46 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag anlagt af Antonietta Di Prinzio mod Office national des pensions (herefter benævnt »ONP«) vedrørende den kompetente belgiske institutions beregning af den alderspension, der tilkom Di Prinzio's mand, og efter dennes død af den efterladtepension, der tilkommer Antonietta Di Prinzio.

3 Det fremgår af de dokumenter, der er fremsendt af den nationale ret, at Antonietta Di Prinzio er enke efter den italienske statsborger Guerrino Tormen, født den 4. januar 1923 og afgået ved døden den 12. januar 1981, som havde tilbagelagt en beskæftigelsesperiode eller en hermed ligestillet periode på i alt 26 år som grubeminearbejder i Belgien, og som også i to år havde været beskæftiget som arbejder (almindelig ordning) i Italien.

4 I 1965 fik Guerrino Tormen tildelt invalidepension. Den 1. april 1978 blev den invalidepension, han havde fået tildelt af den kompetente belgiske institution, ændret til en alderspension. På dette tidspunkt oppebar han ligeledes invalidepension i Italien, som ikke kunne ændres til en alderspension.

5 Den 2. marts 1984 beregnede ONP dels afdøde Tormen's alderspension pr. 1. april 1978, dels Di Prinzio's efterladtepension pr. 1. februar 1981 på grundlag af 29/30 af en fuld beskæftigelsesperiode.

6 Ifølge gældende belgisk lov har den arbejdstager, som til stadighed og hovedsagelig har været beskæftiget som minearbejder i en periode af mindst 20 år, krav på alderspension beregnet på grundlag af 1/30 for hvert kalenderår, han har været beskæftiget som minearbejder. Arbejdstageren har ret til fuld pension (30/30), hvis han har været beskæftiget som minearbejder i 30 år. Såfremt han ikke har været beskæftiget i 30 år som minearbejder, men dog mindst i 25 år, tillægges han et antal supplerende fiktive år svarende til forskellen mellem 30 og antallet af faktiske beskæftigelsesår.

7 Ifølge en antikumulationsregel, der ved lov af 10. februar 1981 blev indført i den relevante belgiske lovgivning med tilbagevirkende kraft fra 1. januar 1981, nedsættes antallet af supplerende fiktive år med det antal år, for hvilke arbejdstageren kan gøre krav på en alderspension eller tilsvarende fordele i henhold til en anden belgisk ordning — bortset fra ordningen for selvstændige erhvervsdrivende — en udenlandsk ordning eller en ordning for personalet i internationale organisationer. Ved anvendelsen af denne bestemmelse ligestilles invalidepension eller en hvilken som helst anden tilsvarende ydelse, som udbetales i henhold til en udenlandsk ordning eller en ordning for personalet i internationale organisationer, med alderspension.

8 Da Tormen havde tilbagelagt en faktisk beskæftigelsesperiode eller hermed ligestillet periode på i alt 26 år i de belgiske miner, blev han tildelt fire supplerende fiktive år, således at han havde ret til fuld pension som grubeminearbejder. Tormen opfyldte således i Belgien alle betingelser for i henhold til belgisk lovgivning at være berettiget til en alderspension på 30/30.

9 Da Tormen også havde været beskæftiget to år som arbejdstager i Italien, hvilken periode i henhold til belgisk lovgivning svarer til ét år efter ordningen for minearbejdere, og da han som følge heraf fik udbetalt en invalidepension af denne medlemsstats kompetente myndigheder, trak ONP under henvisning til den i belgisk lovgivning indførte antikumulationsregel et år fra det antal supplerende fiktive år, Tormen havde fået tildelt. Herefter beregnede ONP Tormen's alderspension samt hans enkes efterladtepension på grundlag af 29/30 af en komplet beskæftigelsesperiode.

10 Da Antonietta Di Prinzio fandt, at der ved beregningen af ydelserne skulle tages hensyn til en beskæftigelsesperiode på 30/30, som ikke kunne reduceres, anlagde hun sag ved Tribunal du travail de Mons til prøvelse af ONP's afgørelser.

11 Ved dom af 21. december 1990 gav den nationale ret Di Prinzio delvis medhold. Under henvisning til, at belgisk lovgivning indtil den 31. december 1980 ikke indeholdt en antikumulationsregel for det tilfælde, at den ydelsesberettigede oppebærer en anden pension, fastslog Tribunal du travail de Mons, at Tormen's alderspension skulle fastsættes på grundlag af 30/30 for perioden fra 1. april 1978 til 31. december 1980.

12 Herudover behandlede den nationale ret spørgsmålet om, hvorvidt anvendelsen af forordning nr. 1408/71, herunder navnlig artikel 46, ville føre til et for arbejdstageren mere fordelagtigt resultat end den af ONP foretagne anvendelse af nationale retsregler, i hvilket tilfælde fællesskabsreglerne måtte tillægges forrang.

13 Tribunal du travail de Mons, der fandt, at sagen rejste problemer vedrørende fortolkningen af EF-retten, udsatte sagen og forelagde Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 46 i forordning nr. 1408/71, uanset arten af de i de forskellige medlemsstater tildelte ydelser, anvendes af en medlemsstat, når arbejdstageren ikke har nået pensionsalderen i denne stat, på ydelser fra en anden medlemsstat, idet det forekommer umuligt at beregne det teoretiske pensionsbeløb, hvis arbejdstageren ikke har tilbagelagt en fuld beskæftigelsesperiode i den første medlemsstat, eftersom ydelserne i den anden medlemsstat ikke kan tages i betragtning, da pensionsalderen ikke er nået for så vidt angår de nævnte ydelser?

2) Er der tale om en forholdsmæssigt beregnet ydelse, når det teoretiske pensionsbeløb beregnes af en medlemsstat uden hensyntagen til de år, der lægges til grund i en anden medlemsstat? Skal den forholdsmæssigt beregnede ydelse være lig med det teoretiske beløb eller den selvstændige pension, eller skal den beregnes ved at reducere tælleren med fiktive år, hvad enten de rent faktisk er tilbagelagt eller ikke, eller endog med faktiske år, som den første medlemsstat

tager i betragtning ved beregningen af det teoretiske beløb, op til det antal år, der lægges til grund i den anden medlemsstat?

3) — Er det udelukket i henhold til artikel 46, stk. 1, andet afsnit, at yde en forholdsmæssigt beregnet pension svarende til den selvstændige pension med det resultat, at den ikke kan ydes, selv om den er mere fordelagtig end pensionen i henhold til national ret og den i henhold til artikel 46, stk. 3, regulerede ydelse?

— Skal eller kan artikel 46, stk. 3, anvendes ikke blot på den selvstændige pension, men også på den forholdsmæssigt beregnede pension, som svarer til den selvstændige pension, eller når den forholdsmæssigt beregnede pension, forhøjet med den af den anden medlemsstat ydede pension, overstiger det teoretiske beløb?

— Er det udelukket at yde en forholdsmæssigt beregnet pension, der er lavere end den selvstændige pension, jf. artikel 46, stk. 1, andet afsnit, selv om denne forholdsmæssigt beregnede pension måtte vise sig mere fordelagtig end pensionen i henhold til national ret og ydelsen i henhold til fællesskabsreglerne, jf. artikel 46, stk. 3?«

14 Hvad nærmere angår sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg for Domstolen henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Første spørgsmål

15 Det fremgår af forelæggelsesdommens præmisser samt af hovedsagens kontekst, at den nationale ret med dette spørgsmål i det væsentlige ønsker afgjort, om en medlemsstats kompetente institution er forpligtet til at anvende artikel 46 i forordning nr. 1408/71 i forbindelse med fastsættelsen af ydelser til en vandrende arbejdstager, som opfylder alle betingelser for at oppebære fuld alderspension i denne stat, og som også i en anden medlemsstat oppebærer en invalidepension, der ikke er

ændret til en alderspension, også såfremt arbejdstageren ikke ifølge den første stats lovgivning har nået den pensionsalder, der giver ret til ydelser på grundlag af forsikrings- eller beskæftigelsesperioder tilbagelagt i den anden medlemsstat.

16 Der skal ved besvarelsen af dette spørgsmål henvises til Domstolens faste praksis vedrørende sammenlægning af ydelser, der udbetales af de kompetente institutioner i to eller flere medlemsstater (jf. bl.a. dom af 13.10.1977, sag 22/77, Mura, Sml. s. 1699, af 16.5.1979, sag 236/78, Mura, Sml. s. 1819, af 2.7.1981, forenede sager 116/80, 117/80, 119/80, 120/80 og 121/80, Celestre, Sml. s. 1737, af 18.4.1989, sag 128/88, Di Felice, Sml. s. 923, og af 5.4.1990, sag C-108/89, Pian, Sml. I, s. 1599), hvorefter bestemmelserne i forordning nr. 1408/71, når den vandrende arbejdstager oppebærer en pension alene i henhold til én medlemsstats lovgivning, ikke er til hinder for, at denne lovgivning anvendes fuldt ud, herunder de deri indeholdte antikumulationsregler.

17 Det fremgår imidlertid af samme praksis, at såfremt den pågældende medlemsstats lovgivning alene er mindre fordelagtig for arbejdstageren end fællesskabsordningen efter forordning nr. 1408/71, skal forordningens bestemmelser anvendes fuldt ud.

18 Det påhviler derfor den kompetente institution at foretage en sammenligning mellem de ydelser, der skal udbetales alene ifølge national ret, herunder antikumulationsreglerne, og de ydelser, som skal udbetales i henhold til fællesskabsretten, herunder antikumulationsreglerne i forordning nr. 1408/71, og tilkende den vandrende arbejdstager den højeste af de to ydelser.

19 Ved beregningen af de ydelser, der skal udbetales i henhold til fællesskabsretten, skal den kompetente institution bl.a. tage i betragtning, at artikel 12, stk. 2, andet punktum, i forordning nr. 1408/71 foreskriver, at bestemmelser i en medlemsstats lovgivning om, at en ydelse skal nedsættes, stilles i bero eller bortfalde, når der

sker sammenlægning af en ydelse med andre socialsikringsydelser erhvervet i samme medlemsstat eller i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, ikke finder anvendelse, såfremt den pågældende modtager ydelser af samme art ved invaliditet, alderdom, dødsfald (pensioner) eller erhvervssygdomme, der fastsættes af institutionerne i to eller flere medlemsstater i overensstemmelse med artikel 46, 50 og 51 eller artikel 60, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1408/71.

20 Den bemærkes i denne forbindelse, at Domstolen har kendt for ret, at oppebærer en arbejdstager invaliditetsydelser, der i medfør af en medlemsstats lovgivning er afløst af en alderspension, og invaliditetsydelser i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, der endnu ikke er afløst af en alderspension, skal alderspensionen og invaliditetsydelserne anses for at være af samme art i henhold til artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 (jf. dom af 5.10.1980, sag 4/80, D'Amico, Sml. s. 2951, og ovennævnte dom af 2.7.1981, Celestre, og af 5.4.1990, Pian).

21 Herefter fastslog Domstolen (ovennævnte dom af 15.10.1980, D'Amico, og af 2.7.1981, Celestre), dels at anvendelsen af nationale antikumulationsregler i en sådan situation er udelukket i medfør af artikel 12, stk. 2, andet punktum, i forordning nr. 1408/71, dels at bestemmelserne i forordningens kapitel 3, herunder navnlig artikel 46, skal anvendes ved fastsættelsen af arbejdstagerens rettigheder.

22 Det fremgår af forelæggelsesdommens præmisser, at det ifølge den forelæggende ret er umuligt at foretage beregningen af det teoretiske pensionsbeløb i henhold til artikel 46, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, såfremt den vandrende arbejdstager i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor han ansøger om ydelser, endnu ikke har nået den pensionsalder, der kræves for tilkendelse af ydelser i henhold til de forsikrings- eller beskæftigelsesperioder, der er tilbagelagt i en anden medlemsstat.

23 Det bemærkes i denne forbindelse først, at det teoretiske ydelsesbeløb i henhold til artikel 46, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 er det beløb, arbejdstageren ville kunne gøre krav på, hvis samtlige forsikringsperioder, den pågældende har tilbagelagt i forskellige medlemsstater, havde været tilbagelagt i vedkommende stat og efter den lovgivning, der skal anvendes af institutionen på det tidspunkt, da ydelsen skal fastsættes.

24 Det bemærkes herefter, at ifølge forordningens artikel 46, stk. 2, litra c), kan den samlede længde af forsikringsperioderne ikke overstige den længste forsikringstid, der kræves tilbagelagt for opnåelse af fuld ydelse i henhold til den medlemsstats lovgivning, som gælder for den institution, der skal fastsætte ydelsen.

25 I en situation som den i hovedsagen foreliggende har arbejdstageren imidlertid ret til fuld pension alene i henhold til én medlemsstats lovgivning, således at det ikke for at erhverve ret til disse ydelser er nødvendigt at medregne perioder, som den pågældende har tilbagelagt i andre medlemsstater, for at supplere de perioder, arbejdstageren har tilbagelagt i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor der indgives ansøgning om fastsættelse af ydelserne.

26 Det følger heraf, at i en situation som den her foreliggende skal det teoretiske ydelsesbeløb fastsættes af den kompetente institution, hvis lovgivning giver ret til fuld pension, uden at tage hensyn til de forsikringsperioder, arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat.

27 Det bemærkes videre, at den ydelsesberettigedes alder heller ikke er en betingelse for, at ydelserne kan anses for at være af samme art, jf. artikel 12, stk. 2, andet punktum, i forordning nr. 1408/71.

28 For så vidt angår Domstolens fortolkning af fællesskabsretten i ovennævnte domme af 15. oktober 1980, D'Amico, og 2. juli 1981, Celestre, er det således uden betydning, at den vandrende arbejdstager i hovedsagen endnu ikke i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor han ansøgte om fastsættelse af ydelserne, havde nået den pensionsalder, der kræves for at få tildelt ydelser på grundlag af de forsikrings- eller beskæftigelsesperioder, der er tilbagelagt i en anden medlemsstat.

29 På grundlag af disse betragtninger skal den nationale rets første spørgsmål besvares således, at en medlemsstats kompetente institution er forpligtet til at anvende artikel 46 i forordning nr. 1408/71, når den skal fastsætte de ydelser, der tilkommer en vandrende arbejdstager, som opfylder alle betingelserne for at modtage fuld alderspension i denne stat, og som i en anden medlemsstat oppebærer en invalidepension, som ikke er ændret til en alderspension, selv om arbejdstageren ifølge den første stats lovgivning ikke har nået den pensionsalder, der kræves for erhvervelse af ret til ydelser på grundlag af forsikrings- og beskæftigelsesperioder tilbagelagt i den anden medlemsstat.

Andet og tredje spørgsmål

30 Med disse spørgsmål, som vil være at behandle under ét, ønsker den nationale ret i det væsentlige afgjort, hvorledes man — i overensstemmelse med fællesskabsretten, herunder navnlig artikel 46 i forordning nr. 1408/71 — skal beregne den alderspension, der tilkommer en vandrende arbejdstager, som opfylder betingelserne for erhvervelse af fuld alderspension i henhold til en enkelt medlemsstats lovgivning, i hvilken der tages hensyn til den faktiske eller hermed ligestillede beskæftigelsesperiode i denne medlemsstat, forhøjet med et vist antal fiktive år for en periode forud for arbejdstagerens erhvervelse af ret til ydelserne, såfremt arbejdstageren, forud for den for den første medlemsstat relevante beskæftigelse, har tilbagelagt en forsikrings- eller beskæftigelsesperiode i en anden medlemsstat, som i denne stat giver ret til en invalidepension, der ikke er ændret til en alderspension.

31 Vedrørende besvarelsen af disse spørgsmål bemærkes indledningsvis, at artikel 46 i forordning nr. 1408/71 indeholder alle relevante bestemmelser om fastsættelsen i henhold til fællesskabsretten af ydelser ved alderdom for en arbejdstager, som har været omfattet af lovgivningen i to eller flere medlemsstater.

32 Ifølge Domstolens praksis (jf. ovennævnte dom af 16.5.1979, Mura) skal artikel 46 i forordning nr. 1408/71 anvendes fuldt ud i en situation som den i hovedsagen foreliggende, hvor den pågældende arbejdstager havde ret til fuld pension i en medlemsstat, uden at der skal tages hensyn til forsikrings- eller beskæftigelsesperioder tilbagelagt i andre medlemsstater, da han opfyldte alle betingelserne efter lovgivningen i den første medlemsstat for at erhverve ret til ydelsen.

33 Beregningen af ydelsesbeløbet i overensstemmelse med artikel 46 i forordning nr. 1408/71 skal ske i tre etaper.

34 For det første skal den kompetente institution beregne den selvstændige ydelse i henhold til forordningens artikel 46, stk. 1, første afsnit. Med henblik herpå skal den i henhold til sin egen lovgivning fastsætte det ydelsesbeløb, som arbejdstageren ville have ret til efter denne lovgivning, hvis han ikke oppebar en ydelse ifølge en anden medlemsstats lovgivning.

35 Det skal tilføjes, at som det er fastslået ovenfor i præmis 17 skal bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 ved beregningen af ydelserne i henhold til fællesskabsretten anvendes fuldt ud, således at den kompetente institution også skal tage hensyn til forordningens artikel 12, stk. 2.

36 I denne forbindelse henvises til Domstolens praksis (jf. domme af 4.6.1985, sag 58/84, Romano, Sml. s. 1679, og sag 117/84, Ruzzu, Sml. s. 1697), hvorefter en national regel om, at de supplerende fiktive arbejdsår, som tildeles en arbejdstager, nedsættes med det antal år, for hvilke arbejdstageren har ret til pension i en anden medlemsstat, er en reduktionsklausul efter artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71.

37 Det bemærkes endvidere, at som allerede udtalt ovenfor i præmis 20 er en alderspension, der skal udbetales i henhold til en medlemsstats lovgivning, og en invaliditetsydelse, der endnu ikke er ændret til en alderspension, og som oppebæres i henhold til en anden medlemsstats lovgivning, to ydelser af samme art, jf. artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71.

38 Heraf følger, at i et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende er det ifølge forordningens artikel 12, stk. 2, andet punktum, udelukket at anvende de nationale antikumulationsregler ved beregningen af ydelserne i overensstemmelse med fællesskabsretten.

39 Når en arbejdstager i henhold til en medlemsstats lovgivning ved tillæg af et vist antal fiktive år ud over den faktiske eller hermed ligestillede beskæftigelsesperiode har ret til fuld pension, svarer den selvstændige ydelse, jf. artikel 46, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 1408/71 til denne fulde pension, uden at de perioder, der er tilbagelagt i en anden medlemsstat, i henhold til en national antikumulationsregel kan nedsættes med det antal fiktive år, som den faktiske eller hermed ligestillede beskæftigelsesperiode er forhøjet med.

40 For det andet skal den kompetente institution ifølge forordningens artikel 46, stk. 1, andet afsnit, derefter beregne det forholdsmæssige ydelsesbeløb, jf. artikel 46, stk. 2.

41 Med henblik herpå beregner institutionen først i henhold til forordningens artikel 46, stk. 2, litra a), det teoretiske beløb for den ydelse, arbejdstageren ville kunne gøre krav på, hvis samtlige forsikringsperioder, der er tilbagelagt i forskellige medlemsstater, havde været tilbagelagt i den omhandlede medlemsstat og efter den lovgivning, som den pågældende institution skal anvende på tidspunktet for ydelsens fastsættelse.

42 Det bemærkes i denne forbindelse for det første, at forordningens artikel 46, stk. 2, litra c), bestemmer, at den samlede længde af forsikringsperioderne ikke må overstige den længste forsikringstid, der kræves tilbagelagt for opnåelse af en fuld ydelse i henhold til den medlemsstats lovgivning, der gælder for den institution, som fastsætter ydelsen.

43 Som allerede bemærket ovenfor i præmis 25 følger det heraf, at i en situation som den i hovedsagen foreliggende, hvor arbejdstageren har ret til fuld pension alene i henhold til én medlemsstats lovgivning, uden at det er nødvendigt at tage hensyn til perioder tilbagelagt i henhold til andre medlemsstaters lovgivning, som han har været omfattet af, er det for at erhverve ret til ydelserne ikke nødvendigt at tage hensyn til sidstnævnte perioder for at supplere de perioder, der er tilbagelagt i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvori der indgives ansøgning om fastsættelse af ydelserne.

44 I et sådant tilfælde fastsættes det teoretiske beløb af den kompetente institution, hvis lovgivning giver ret til fuld pension, uden hensyntagen til de forsikringsperioder, arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat.

45 Det bemærkes for det andet, at med hensyn til spørgsmålet om medregning af de fiktive perioder ved fastsættelsen af det teoretiske ydelsesbeløb, fremgår det af ordlyden af artikel 46, stk. 2, litra a), at den kompetente institution skal anvende den i staten gældende lovgivning fuldt ud. Skal ydelsen således i henhold til lovgivnin-

gen beregnes ikke blot på grundlag af de faktiske og hermed ligestillede perioder, men også på grundlag af et vist antal supplerende fiktive år, skal denne fiktive periode også tages i betragtning ved beregningen af det teoretiske ydelsesbeløb.

46 Det bemærkes videre, at som allerede fastslået skal den kompetente institution ved beregningen af ydelserne i henhold til fællesskabsreglerne anvende forordning nr. 1408/71 fuldt ud, herunder navnlig artikel 12, stk. 2, andet punktum, hvorefter de nationale reduktionsklausuler ikke kan gøres gældende over for arbejdstageren.

47 Institutionen kan herefter ikke anvende nationale bestemmelser, der er mindre fordelagtige for arbejdstageren end bestemmelserne i forordning nr. 1408/71, og institutionen kan navnlig ikke i henhold til en national antikumulationsregel nedsætte det antal fiktive år, der i henhold til den af institutionen anvendte lovgivning skal tages i betragtning.

48 Herefter svarer det teoretiske pensionsbeløb til den fulde pension i den medlemsstat, hvor den kompetente institution er beliggende, uden at der skal tages hensyn til de år, der er tilbagelagt i de andre medlemsstater.

49 Derefter beregner den kompetente institution i overensstemmelse med forordningens artikel 46, stk. 2, litra b), det faktiske ydelsesbeløb på grundlag af det teoretiske beløb; beregningen foretages forholdsmæssigt efter længden af de forsikringsperioder, der efter den for institutionen gældende lovgivning er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og den samlede længde af de forsikringsperioder, der efter lovgivningen i alle de berørte medlemsstater er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden.

50 Det bemærkes, at denne beregning altid skal foretages, idet forordningens artikel 46 som anført ovenfor i præmis 32 altid skal anvendes fuldt ud (se også dom af 13.3.1986, sag 296/84, Sinatra, Sml. s. 1047).

51 Heraf følger, at det faktiske forholdsmæssige ydelsesbeløb også skal beregnes, når arbejdstageren i den medlemsstat, hvor han ansøger om fastsættelse af beløbet, har ret til fuld pension i henhold til denne stats lovgivning, uden at det er nødvendigt at tage hensyn til de forsikringsperioder, der er tilbagelagt i en anden medlemsstat.

52 Denne fortolkning støttes i øvrigt af selve ordlyden af forordningens artikel 46, stk. 1, andet afsnit, første punktum, hvorefter den kompetente institution tillige »skal... foretage en beregning af det ydelsesbeløb, man ville have fået ved anvendelse af de i stk. 2, litra a) og b), fastsatte regler«.

53 Med hensyn til medregningen af de fiktive perioder ved beregningen af den forholdsmæssige ydelse fremgår det af afgørelse nr. 95 af 24. januar 1974 fra Den Administrative Kommission for Vandrende Arbejdstageres Sociale Sikring om fortolkningen af artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 (EFT C 99, s. 5) samt af Domstolens dom af 26. juni 1980 (sag 793/79, Menzies, Sml. s. 2085), at den kompetente institution i en medlemsstat, hvis lovgivning foreskriver, at ydelsens størrelse fastsættes ved medregning af fiktive perioder, der ligger efter forsikringsbegivenhedens indtræden, alene skal medregne disse perioder ved beregningen af det i artikel 46, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 nævnte teoretiske beløb, men ikke ved beregningen af det i samme forordnings artikel 46, stk. 2, litra b), nævnte faktiske beløb.

54 I et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende, hvor de fiktive perioder, der anerkendes af den gældende nationale lovgivning, ligger forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, skal disse perioder medregnes ved beregningen af det faktiske ydelsesbeløb, således som det i øvrigt udtrykkeligt fremgår af udtrykket »forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt... forud for forsikringsbegivnhedens indtræden« i artikel 46, stk. 2, litra b), i forordning nr. 1408/71.

55 Det skal tilføjes, at den kompetente institution af samme grunde som de ovenfor i præmis 37, 38 og 39 samt i præmis 46 og 47 anførte ikke er beføjet til at nedsætte det antal fiktive år — hvormed de faktiske beskæftigelsesår er forhøjet i henhold til vedkommende medlemsstats lovgivning — med den beskæftigelsesperiode, arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat.

56 Det faktiske forholdsmæssige beløb skal derfor beregnes under hensyntagen til alle de fiktive perioder, der ligger forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og som den faktiske eller hermed ligestillede beskæftigelsesperiode er forhøjet med i henhold til den lovgivning, som anvendes af den kompetente institution.

57 Endelig skal den institution, som foretager beregningen, i overensstemmelse med forordningens artikel 46, stk. 1, andet afsnit, andet punktum, sammenligne den selvstændige ydelse med den forholdsmæssigt beregnede ydelse og tage det højeste ydelsesbeløb i betragtning.

58 I denne forbindelse bemærkes blot, at i et tilfælde som det i hovedsagen foreliggende, hvor det teoretiske ydelsesbeløb svarer til den selvstændige ydelse, er det faktiske, forholdsmæssigt beregnede beløb nødvendigvis lavere end det selvstændige ydelsesbeløb.

59 I en sådan situation kan der derfor ikke opnås et for arbejdstageren mere fordelagtigt resultat ved anvendelsen af forordningens artikel 46, stk. 2.

60 For det tredje skal den kompetente institution påse, at det samlede beløb af alle de selvstændige og forholdsmæssigt beregnede ydelser, som arbejdstageren har ret til, ikke overstiger den øvre grænse i henhold til forordningens artikel 46, stk. 3, første afsnit, in casu det højeste teoretiske beløb.

61 Domstolen har fastslået (dom af 21.3.1990, sag C-199/88, Cabras, Sml. I, s. 1023), at det højeste af de i medfør af forordningens artikel 46, stk. 2, litra a), beregnede teoretiske ydelsesbeløb er den øvre grænse for de ydelser, som en vandrende arbejdstager har ret til efter fællesskabsretten, hvilket også gælder i et tilfælde som det her foreliggende, hvor det teoretiske ydelsesbeløb svarer til en fuld ydelse alene i medfør af en enkelt medlemsstats lovgivning.

62 Hvis den øvre grænse overskrides, skal institutionen anvende den fællesskabsretlige antikumulationsregel i forordningens artikel 46, stk. 3, andet afsnit, som ifølge Domstolens faste praksis (jf. eksempelvis ovennævnte dom af 5.4.1990, Pian) finder anvendelse under udelukkelse af nationale antikumulationsregler.

63 For så vidt angår en situation som den her foreliggende fremgår det af Domstolens dom af 17. december 1987 (sag 323/86, Collini, Sml. s. 5489), at den institution, der som den eneste udbetaler den selvstændige ydelse, i henhold til artikel 46, stk. 3, andet afsnit, skal regulere ydelsen og herunder nedsætte den med hele det beløb, hvormed summen af den af institutionen tildelte selvstændige ydelse og den forholdsmæssigt beregnede ydelse overskrider det maksimum, der følger af artikel 46, stk. 3, første afsnit.

64 Som det fremgår af præmis 18 skal den kompetente institution endelig sammenligne det ydelsesbeløb, der skal udbetales alene i henhold til gældende national ret, herunder antikumulationsreglerne, med det beløb, der skal udbetales i henhold til fællesskabsretten anvendt fuldt ud, herunder antikumulationsreglerne.

65 Hvis det regulerede ydelsesbeløb, jf. forordningens artikel 46, stk. 3, andet afsnit, overstiger det beløb, der fremkommer ved kun anvende den nationale gældende ret fuldt ud, herunder antikumulationsreglerne, anvendes det regulerede beløb. Hvis det ydelsesbeløb, der skal udbetales alene i henhold til den for den kompetente institution gældende nationale lov, overstiger det regulerede beløb, anvendes

derimod det nationale beløb. Ifølge Domstolens praksis må ydelserne ikke i henhold til fællesskabsretten beregnes på en sådan måde, at det fører til en nedsættelse af det ydelsesbeløb, arbejdstageren har erhvervet ret til alene i medfør af national lovgivning (jf. dom af 21.10.1975, sag 24/75, Petroni, Sml. s. 1149), således at artikel 46 i forordning nr. 1408/71 kun kan anvendes, når en vandrende arbejdstager i henhold hertil kan oppebære en ydelse, der mindst svarer til den ydelse, som arbejdstageren kan oppebære alene på grundlag af bestemmelserne i en national lovgivning (jf. ovennævnte dom af 21.3.1990, Cabras).

66 På grundlag af disse betragtninger skal den forelæggende rets andet og tredje spørgsmål besvares således, at når en vandrende arbejdstager opfylder betingelserne for erhvervelse af ret til alderspension alene ifølge én medlemsstats lovgivning, hvorefter der ved fastsættelsen af pensionen er taget hensyn til de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder, der er tilbagelagt i denne medlemsstat, forlænget med et vist antal fiktive år for en periode inden erhvervelse af retten til ydelserne, og når arbejdstageren i en anden medlemsstat forud for denne beskæftigelse har tilbagelagt en forsikrings- eller beskæftigelsesperiode, der i denne stat giver ret til en invalidepension, der ikke er ændret til alderspension, skal beregningen i henhold til artikel 46 i ovennævnte forordning nr. 1408/71 af den alderspension, der tilkommer arbejdstageren, foretages således:

a) Fastsættelse af størrelsen af den selvstændige ydelse, jf. artikel 46, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 1408/71, som svarer til størrelsen af den pension, der skal udbetales i henhold til den medlemsstats lovgivning, hvor ydelserne ønskes udbetalt, uden at perioder tilbagelagt i en anden medlemsstat kan nedsættes med det antal fiktive år, hvormed de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder i henhold til den lovgivning, den kompetente institution anvender, er forlænget.

b) Fastsættelse af den forholdsmæssigt beregnede ydelse, jf. artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, under hensyntagen til alle de fiktive perioder forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, hvormed de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder i henhold til den lovgivning, den kompetente institution anvender, er forlænget.

c) Sammenligning af det selvstændige ydelsesbeløb med det forholdsmæssigt beregnede ydelsesbeløb, jf. artikel 46, stk. 1, andet afsnit, i forordning nr. 1408/71, idet den kompetente institution skal tage det højeste af disse ydelsesbeløb i betragtning.

d) Fastsættelse af det regulerede ydelsesbeløb, jf. artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71, idet den kompetente institution i påkommende tilfælde skal foretage en nedsættelse af den selvstændige ydelse ved herfra at trække summen af de ydelser, der er beregnet ifølge artikel 46, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1408/71, såfremt den selvstændige ydelse overskrider den i artikel 46, stk. 3, første afsnit, nævnte øvre grænse.

e) Sammenligning af det beløb, der er resultatet af den fulde anvendelse af gældende national ret, herunder antikumulationsreglerne, med det beløb, der er beregnet på grundlag af artikel 46 i forordning nr. 1408/71, idet det højeste af disse beløb skal tages i betragtning.

Sagens omkostninger

67 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunal du travail de Mons, section de la Louvière, ved dom af 21. december 1990, for ret:

1) En medlemsstats kompetente institution er forpligtet til at anvende artikel 46 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og de-

res familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som affattet ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, når den skal fastsætte de ydelser, der tilkommer en vandrende arbejdstager, som opfylder alle betingelserne for at modtage fuld alderspension i denne stat, og som i en anden medlemsstat oppebærer en invalidepension, som ikke er ændret til en alderspension, selv om arbejdstageren ifølge den første stats lovgivning ikke har nået den pensionsalder, der kræves for erhvervelse af ret til ydelser på grundlag af forsikrings- og beskæftigelsesperioder tilbagelagt i den anden medlemsstat.

2) Når en vandrende arbejdstager opfylder betingelserne for erhvervelse af ret til alderspension alene ifølge én medlemsstats lovgivning, hvorefter der ved fastsættelsen af pensionen er taget hensyn til de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder, der er tilbagelagt i denne medlemsstat, forlænget med et vist antal fiktive år for en periode inden erhvervelse af retten til ydelserne, og når arbejdstageren i en anden medlemsstat forud for denne beskæftigelse har tilbagelagt en forsikrings- eller beskæftigelsesperiode, der i denne stat giver ret til en invalidepension, der ikke er ændret til alderspension, skal beregningen i henhold til artikel 46 i ovennævnte forordning nr. 1408/71 af den alderspension, der tilkommer arbejdstageren, foretages således:

a) Fastsættelse af størrelsen af den selvstændige ydelse, jf. artikel 46, stk. 1, første afsnit, i forordning nr. 1408/71, som svarer til størrelsen af den pension, der skal udbetales i henhold til den medlemsstats lovgivning, hvor ydelserne ønskes udbetalt, uden at perioder tilbagelagt i en anden medlemsstat kan nedsættes med det antal fiktive år, hvormed de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder i henhold til den lovgivning, den kompetente institution anvender, er forlænget.

b) Fastsættelse af den forholdsmæssigt beregnede ydelse, jf. artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, under hensyntagen til alle de fiktive perioder forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, hvormed de faktiske beskæftigelsesperioder eller hermed ligestillede perioder i henhold til den lovgivning, den kompetente institution anvender, er forlænget.

c) Sammenligning af det selvstændige ydelsesbeløb med det forholdsmæssigt beregnede ydelsesbeløb, jf. artikel 46, stk. 1, andet afsnit, i forordning nr. 1408/71, idet den kompetente institution skal tage det højeste af disse ydelsesbeløb i betragtning.

d) Fastsættelse af det regulerede ydelsesbeløb, jf. artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71, idet den kompetente institution i påkommende tilfælde skal foretage en nedsættelse af den selvstændige ydelse ved herfra at trække summen af de ydelser, der er beregnet ifølge artikel 46, stk. 1 og 2, i forordning nr. 1408/71, såfremt den selvstændige ydelse overskrider den i artikel 46, stk. 3, første afsnit, nævnte øvre grænse.

e) Sammenligning af det beløb, der er resultatet af den fulde anvendelse af gældende national ret, herunder antikumulationsreglerne, med det beløb, der er beregnet på grundlag af artikel 46 i forordning nr. 1408/71, idet det højeste af disse beløb skal tages i betragtning.

Schockweiler Mancini Murray

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. februar 1992.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

F. A. Schockweiler
Formand for Anden Afdeling